

KROONIKA

AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE SELTSI TEGEVUSEST

Eesti Vabariigi Põllumajandusministri käskkirjaga nr. 54 3. juunist 1996 on Akadeemiline Põllumajanduse Seltsi põhikiri ümber registreeritud mittetulundusühingute ja nende liitude seaduse § 35 kohaselt.

*

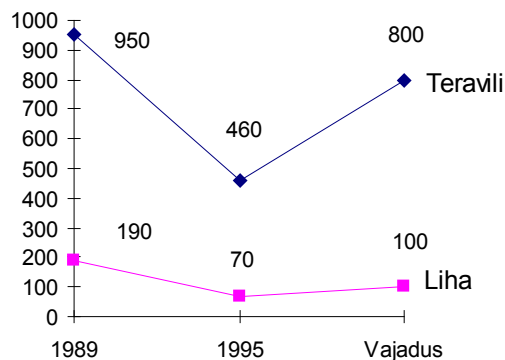
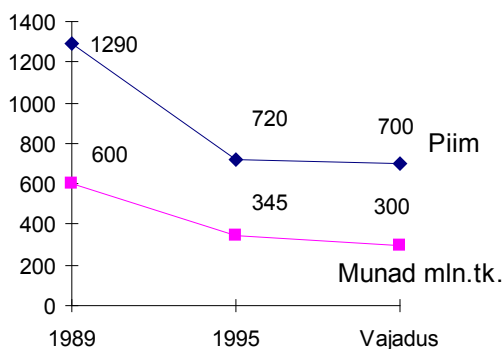
APSi president prof. O. Saveli võttis sõna põllumajandustootjate, tööstusettevõtete ja teadlaste ühisnõupidamisel 22. mail 1996. Toome selle sõnavõtu teksti allpool ära.

Lugupeetud koosolijad!

Akadeemiline Põllumajanduse Selts taastati 1989. aastal ja see ühendab peamiselt põllumajandusteadlasi, kuid meie liikmeskonnas on ka

teadlasi mitmest teisest teadusharust. Liikmete arv on praegu 224. Meie põhiliseks töövormiks on ettekandekoosolekud, alates käesolevast aastast korraldatakse ka aastakonverentse. APSi tegevuse algus langeb kokku nn. "laulva revolutsiooni" ja iseseisvumise perioodiga. Alguses olid APSi liikmed nagu kõik põllumehed optimistlikud. Kuid ikka enam ja enam muudeti maal ümberkorraldused aktsiooniks ehk eesmärgiks omaette. See muutis APSi liikmeskonna ettevaatlikuks, sest paljudel oli juba 1947...1950. aastate aktsiooni kogemus, kus tehti kiire ja järsk pööre, mis tegelikult oli suur lammutustegevus. Selle laastav mõju kestis kaua. Kahjuks korrati sama tulemust nüüd uuesti. Kes rääkis teisiti, oli kohe endine või punaparun.

Ilmselt Maailmapanga ja teiste välislaenu andjate nõudel järgnes nn. *vabaturu fenomen*. Ilmne kogenematus, maaelu mittetundmine või sihilik põllumajanduse vaenulikkus lubas põllumajandustootjad koos kodumaise tööstusega panna ebavõrdsesse olukorda teiste maade farmeritega. Soome televisiooni andmetel oli 1994. aastal maailmas 3 riiki, kus põllumehel puudus hinnatoetus. Need olid Eesti, Hong-Kong ja Singapur. Selline poliitika võimaldab tõesti *linnrügi* teket.

Joonis 1. Põllumajandussaaduste tootmine ja vajadus (tuh. tonnides)

Tabel 1. Elanikkonna vajadus aastast

Teravili kokku	800 000 t
sh. toiduteravili kokku	160 000 t
sh. rukis	60 000 t
nisu	80 000 t
oder ja kaer	20 000 t
Kartul	200 000 t
Juurvili	100 000 t
Piim	700 000 t
Liha	100 000 t
Munad	300 mln. tk

APS on korduvalt arutanud ja avaldanud rahulolematust Eesti põllumajanduspoliitika üle.

Viimati otsustasid APSi aastakonverentsi 116 osavõtjat pöörduda sel teemal ajalehe ja raadio kaudu vabariigi presidendi ja peaministri poole, kuid ei *Postimees* ega *Eesti Raadio* avalikustanud meie pöördumist. Seetõttu saatsime 9. mail mõlemale kirja, kus soovime presidendilt teada, kas Valitsus on kohustatud kindlustama elanikkonda põhitoiduainetega, mille tootmiseks on Eestis pikaajaline kogemus või soovitakse luua ainulaadne riik maailmas, milline oleks suuteline oma rahva toitma, aga väärist poliitikat tingituna jääb sõltuma imporditudainetest.

Peaministrile esitasime sama küsimuse ning lisaks avaldasime umbusaldust võimaluse üle pidurdada Eesti maaelu ja põllumajanduse taandarengut vabakaubanduslepingute abil. Oleme nõus vaid sellega, et teistesse riikidesse tuleb suhtuda diferentseeritult. Ja nimelt selliselt: kui kaitstakse oma turgu, siis peame meie kaitsma ka Eesti turgu selle toodangu osas, mida suudetakse Eestis toota. Vastasel juhul Eesti riik, mis ei suuda praegugi inimsuse vääriliselt sotsiaalselt toetada pensionäre, hälvetega inimesi, lasterikkaid või noori perekondi, vaevalt suudab ülal pidada põllumajandustöötajate arvel mitmekordistunud töötute arvu.

Põllumajandussaadusi töötlev tööstus elas mõne aasta kauem tänu odava tooraine impordile. Ohutunne tuli alles paar aastat tagasi, kuigi põllumajandusteadlaste prognoos oli selleks juba 5...6 aastat tagasi. Täna oleme kõik koos ja otsime teid, kuidas likvideerida korraga põhjusi ja tagajärgi.

Oleme seisukohal, et Eesti Vabariigi seadusandlus ja valitsuste tegevus on loonud vabaturu nimel *vahendajate riigi*, tootmine pole ühegi valitsuse jaoks olnud prioriteetne. Märgavalt on süvendanud seda pangandus, eriti põllumajanduse osas. Siia tuleb lisada ka väärerastamise poliitika maal, eriti aga töötleva tööstuse osas. Mõne mehe erafirmale on täiesti ükskõik, kust tuleb tooraine. Peamine on, et saada aga suuremat puhastulu. Viimast ei või näidata, õigem on investeerida ja aasta lõpuks näidata kahjumit. Investeeringusummad aga tulevad põllumajandustootjatele madalate ostuhindade pealesurumise kaudu. Töötlemise käigus luuakse lisaväärtus ja kaubana realiseerimisel ka puhastulu. Põllumees on jäänud tooraine tootjaks ja heatahtlikuks sponsoriks või kreditoriks tööstusele ja kaubandusele. Ühistulise omandivormi korral oleks majandusmehhanism olnud teine ja tootja saaks oma osa puhastulust. Aga rong on läinud!

Käisid ägedad debatil Valitsuse esindajate ja põllumajandustootjate vahel taotlushindade üle. Lepiti kokku 605,5 mln. krooni vajaduses. Võib olla, et oleme vähe informeeritud, kuid infokanalitest on kuulda 51 mln. kütuse aktsiisimaksu kompenseerimisest ja 55 mln. ulatuses lubatakse põllumehele laenu võtta. Peaminister küll räägib käibemaksu ärajätmisest, mis oleks kahtlematult suur toetus, aga käes on juba maikuu. Turukorralduse seadus on septembrist 1995, aga veel pole seda täitma asunud. Miks ja kellele Riigikogu seadusi teeb, kui neid ei täideta?

Tabel 2. Põllumajandustulu riiklik toetamise vajadus 1996. aastal

Valitsuse ja põllumajandustootjate kokkulepe

Toodang	Taotlushind	Toetussumma mln. EEK
Toiduteravili	1 520.–	22,2
Piim	2 496.–	225,0
Elusveised	16 675.–	230,3
Elussead	13 471.–	111,8
Muu	–	16,2
<i>Kokku</i>		605,5

Põllumajandustootjate probleemiks on muidugi omavaheline organiseerimatus. Tootjate mitme liidu olemasolu politiseeriti ja nende vahel puudus üksmeel, mida poliitikud oskuslikult ära kasutasid. Alles viimasel ajal on ilmnenud tahet poliitilistest vaadetest, omandivormist või tootmisharust sõltumatu apoliitilise ja majandusliku ühenduse loomiseks. Valitsuse kinnitust ootab Põllumajandus-kaubanduskoja nõukogu koosseis ja põhikiri.

Meie arvates tuleb teha järgmist.

1. Igaks aastaks sõlmib riik tootjate-töötlevate esindusega põhitoiduainete kokkulepingu elanikkonna vajaduste piires.
2. Kehtestada piiritollid Eestis toodetavate põhitoiduainete sisseveol. Laekuvad summad tuleb kasutada investeeringuteks uue tehnika ja tehnoloogia soetamiseks ning talude arendamiseks.
3. Luua kindel ja soodus süsteem pika- ja lühiajaliste krediitide saamiseks, kusjuures riik kompenseerib osa laenuprotsendist.
4. Soodustada hoiu-laenu panga ja ühistute loomist maal.
5. Rakendada range piirikontroll toiduainete kvaliteedi ja deklareeritud hindade üle.
6. Kehtestada võrdväärne viiviste süsteem tootjatele, töötlevatele, kaubandusele ja riigile.

MÄLESTUSKIVI VENDADELE MILJANITELE

Mälestus Eesti põllumajandusteadlastest August ja Artur Miljanitest on nüüd tulevastele põlvedele jäädvustatud suure graniitkiviga, mis on üles seatud nende sünnipaigas Pühajärve valla Tootsijaagu talus. Mälestuskivi avamine toimus 23. juunil s.a.

Kaunil suvepäeval oli kokku tulnud parasjagu rahvast: sugulased, tuttavad, haridustöötajad, põllumajandusmuuseumi ja APSi esindajad, Eesti Üliõpilaste Seltsi liikmed.

Mälestuspäeva avas Eesti Põllumajandusmuuseumi direktor Kalju Roosvee. Pikema sõnavõtuga pöördus kohalviibijate poole prof. Jüri Kuum, kes andis hea ülevaate mõlema mehe eluteest, eriti aga nende töö tähtsusest Eesti põllumajanduse arendamisel.

August Miljan (1889...1973) õppis Otepää kihelkonnakoolis, Otepää Haridusseltsi progümnaasiumis, H. Treffneri gümnaasiumis ja Tartu Haridusseltsi Õhtugümnaasiumis. Seejärel

Mälestuskivi kõrval Artur Miljani lapsed (vasakult) Urve Liivaste, Mait Miljan, Jaan Miljan ja Maire Raid ning Mait Miljani tütrepoeg Gert

astus Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonda, mille lõpetas 1926. a. *cum laude*. Samal aastal omandas ka magistrikraadi. Magistritöö kandis pealkirja *Lutsern ja selle kasvatamine Eestis*. Pärast ülikooli lõpetamist töötas ta taimebioloogia katsejaama vanemassistendina, üliõpilasena oli olnud taimekasvatuse kabineti nooremassistentiks. Täiendas end stipendiaadina Zürichis. Ajavahemikul 1929...1940 oli ta Jänedal Põllutöökeskkooli juhataja. Jänedal töötades kaitses ta ka doktoritöö teemal *Looduslike niitude ja järvede vegetatsiooni uurimused Otepää moreenialadel* (originaalis: *Vegetationsunter-*

suchungen der Naturwiesen und Seen im otepääschen Moränengebiete). Aastatel 1941...1944 töötas August Miljan Tooma Sookultuuri- ja Maaparanduskooli õpetajana, oli ka Tooma Soouurimise Katseinstituudi direktor. 1944. a. sügisel määrati ta küll TRÜ taimekasvatuse kateedri juhatajaks-professoriks, kuid poliitilistel põhjustel pidi ta sellest kohast 1945. a. kevadel loobuma. Järgnevalt töötas ta 11 aastat mitmesugustel juhutöödel. Poliitilise õhkonna paranemise järel (1957) õnnestus tal tööle asuda agroomina, hiljem teadurina ülikooli botaanikaaias, kus töötas 10 aastat.

August Miljan suri 25. augustil 1973 ning maeti Tartus Peetri kalmistule.

Artur Miljan (1909...1992) oli Augustist 20 aastat noorem. Pärast Otepää õppimist astus venna eeskujul samuti põllumajandusteaduskonda, mille lõpetas 1935. a. Tema töökohaks sai 1934. aastast Jõgeva Sordikasvandus, kus töötas algul assistendina. Kui Jõgevale asutati kiutaimede osakond, asus Artur Miljan seda juhtima. Jõgeval töötas ta 1954. aastani, siis asus juhutama Viljandi Sordikatsepunkti (Viljandimaal Kamaral). Viljandi Sordikatsepunkti juhatajana töötas aastatel 1955...1981, mille järel jäi pensionile.

Jõgeval töötamise ajal (1939) kaitses Artur Miljan magistriväitekirja teemal *Vihmutamise mõjust kiulinale*. Magistrikraad atesteeriti hiljem ümber kandidaadikraadiks.

Artur Miljan suri 13. jaanuaril 1992, ta on maetud Viljandi Metsakalmistule.

Järgnevalt meenutasid August ja Artur Miljaneid veel Otepää Keskkooli kauaaegne direktor Heino Mägi ja Pühajärve vallavanem Tõnis Kaur. Eesti Üliõpilaste Seltsi poolt ütles ajakohased sõnad riigikogulane Vootele Hansen.

Mälestuspäevalistele pakkus kohvi Artur Miljani poeg EPMÜ dotsent, tehnikakandidaat Jaan Miljan, kes on asunud oma vanaisa talu taastama. Tööd on tehtud tublisti, kuid talu täielikku korda seadmiseks peavad peremees ja tema pere veel kõvasti vaeva nägema.

Ü. Oll